

LÁZÁR ERVIN

A traktor

Traktorhoz képest túlságosan lenge. Hogy úgy mondjam: ellégiesült. Egy traktor égi mása. Őrá igazán illik: körmös angyal.

A bennem élő traktor-képről szeretnék írni. Amely kizárólag egyetlen géphez kötődik, az alsórácégresi Hoffherhez. Vagyis hogy, ha jól emlékszem a teljes márkanévre: Hoffher-Schranz-Clayton-Shuttlewort.

A negyvenes évek elején érkezett meg Alsórácégresre, hogy gyökeresen átalakítsa a pusztán uralkodó óvilágot.

Isten veletek, lóvontatású ekék. Öreg masina, te is mehatsz nyugdíjba. Mert a cséplés addig „masinával”, azaz gőzgéppel zajlott. A leginkább egy szegényrokon mozdonyra emlékeztető, fénylő rézkallantyúkkal, helyre kerekecskékkel és rézgömbös forgóval díszített, hosszú kéményű monstrumot lovakkal vontatták minden nyáron a szérűre, vagyis ahogy itt mondták: a szűrűbe. Mivelhogy saját lábán nem tudott járni szegény, az öt kereke közül csakis az oldalára szerelt, öntött-vasból készültet tudta forgatni, hogy egy szíjáttétellel meghajtsa a cséplőgépet, melynek hasában rázkódó rosták, kalimpáló fakallantyúk mozogtak. A félelmetesen forgó dobról nem is beszélve. De tiszteletreméltó alkat ide, csillogó kerekecskéik oda, állati vonóerő nélkül nem tudott létezni. Sosem felejttem, amikor egy esős nyáron belesüllyedt a gépmarasztaló rácégresi sárba, és a huszonnégy ló hiába feszült az istrángnak, a masina meg sem mozdult. Valamelyik öregbéres állt elő a tanáccsal: „Ökrök köllenek ide.” Mivelhogy a ló összevissza húz, az ökör meg „egyszerre fog”, azaz a vezényszóra egyszerre feszül neki a járomnak, és megmozdítja a megmozdíthatatlant is. Úgy is lett, a hat ökör játszva kihúzta a monstrumot a sárból, példát adva az egység és az állati erő mindenféle gépet fölülmúló diadalára.

És mekkora fricska volt az én traktorom a gőzekének is. Igaz, ilyen gép, az evolúciónak – most már nyugodtan mondhatni – a zsákutcája csak a szomszédos Apponyi-birtokon működött, de azért jól ismertük valamennyien. Két, leginkább úthengerre emlékeztető gépmonstrum végezte a szántást. Mindegyiknek a hasa alatt vízszintesen forgó csörlő tekerített egy drótkötetet. Az egyik a szántani kívánt föld egyik szélére állt, a másik a túlsó oldalra, s drótkötélükkel egy hatalmas

négyes ekét vontattak ide-oda, minden fordulónál előrearaszolva egy ekenyomnyit.

A körmös Hoffher csak mosolygott a dinoszauruszi őskor és a modern gépészet eme kacifántos ötvözetén. Majd ő megmutatja, hogyan kell szántani.

Begördült Alsórácégresre, hátsó kerekét tüskéző vas körmei mértani ábrát rajzoltak a kocsútra. A csiraistálló végének támaszkodó fél tetejű bódében a lámpába való petróleum és a kocsitengely kenésére szolgáló sárgásbarna kulimász mellé hasas vashordókat görgettek. Az egyikben gázolaj, a másikban bébéoilaj (vajon mire használták?). A kis kukszliban soha nem érzett illatok terjengtek, ha nagy ritkán beléphetünk, úgy szippantottunk a titokzatos rejtelmeket hordozó levegőbe, mint egy távoli, ismeretlen világ üzenetébe.

S nemcsak a traktor érkezett, hanem Tibi is. A traktoros. A városi. A világító mosolyú, barna fiú, aki ennek a sohasem látott gépnek minden titkát ismerete, a ruháján, a mozdulatain látszott, hogy kapcsolatban áll a világ egy olyan szegmensével, amelyről mi még csak álmodni sem tudunk, mert annyira nem ismerjük. Maga a neve is: Tibi. Mint egy győzelmi induló. Fogalmunk sem volt ott, a világ végén, hogy valakit Tibinek is hívhatnak.

Tibi minden reggel begyújtotta a szúrólángot lövelő lámpát, és melegíteni kezdte a traktor rövid kis ormányába rejtett vaskörtét. Amikor elérte a megfelelő hőfokot, odalépett a traktor lendkerekehez, kihúzott belőle két kis gombos végű fogantyút. Meglóbálta a kereket, böff-böff, mondta először a masina, majd a harmadik lendítésre belekapott a motor, a kerék körbefordult, s a házak fala labdázott a vidám traktorberregéssel.

Tibi alakja mégiscsak a baleset miatt rögződött bennem nagyon élesen. Egy reggel fölrobbant a kezében a

szúrólángos lámpa, s nem elég, hogy sebeket ütött rajta, de alaposan meg is égett a fél arca, melle és az egyik combja. Az alsó cselédház szélső szobájában lakott, ott feküdt egy szalmazsákos dikón, hólyagos vöröslő melle és combja kitakarva, bőrcafatos arcán fura fintor, leégett haja megviselt kefecsonk. Tenyerén hordta a pusztát, mindig akadt mellé ápoló, az asszonyok hozták neki a meleg ételt, olajjal, kenőcsökkel, pusztai csodakenekekkel kenegették. A traktor meg magatehetetlenül állt a gazdasági udvaron, s csak azért bocsátottunk meg neki, mert Tibi azt mondta: „Én voltam a hibás.”

Aztán visszaállt a régi rend, Tibi meggyógyult, a traktor pöfögött, a szúróláng megszeliődött.

S most már csak arra a késő őszi napra kell visszaemlékezni. Akkoriban Sárszentlőrincbe jártam iskolába, olyan négy-öt kilométerre lehetett a pusztától. Amikor délutános voltam, már sötétedéskor jöttem ki az iskolából, s ha nem világított a hold, a hazafelé úton az orromig is alig láttam. Ismerem az utat, a tájat, mint a tenyeremet, de azért csak elfogott a szorongás a bakacsín-feketeségben. Mások lettek a hangok, az árnyak, még a szél is másképp fúj, mint nappal.

Egy ilyen szorongásos, éjszakába hajló estében balagtam hazafelé a kimustrált ágytakaróból készült tarisznyával a vállamon. A fa tolltartóban meg-megzörrent a tompa hegyű ceruza meg a vastag tollszár. Mintha a másvilágról jött volna a hang. De akkor valami tompa dübögést is meghallottam. Fölkapaszkodtam egy kis dombon. A hang fölerősödött. De hiszen ez a traktor! Fölkaptam a fejem, s most már láttam is, ahogy két-három kilométerrel arrébb egy lankás domboldalon fény hasít a sötétségbe. Ott szánt a traktorral Tibi. A traktor fordult, a fényszórói mintha egyenesen rám világítottak volna. Elszállt a szorongásom. Hiszen nem vagyok egyedül! Ott szánt a traktor. Lyukacsos vasnyergében Tibi ül. Miért kellene félnem, hiszen ismerős a gép is, meg az ember is. Benne vagyok védelmük varázsgömbjében. Milyen rossz érhetne engem?

Hát ez az én traktorom, ez a Hoffher. Mutathatnak nekem akármilyen gépcsodákat, áramvonalas, gumikerekes monstrumokat, nekem már örökre ez az alsórácegresi körmös marad „a” traktor. Hol lehet azóta? Miféle ócskavastelepen? Persze csak a teste. Mert ellégiesedve, fényekből összerakva azóta is rója égi útjait odafönn a felhők fölött. Én meg itt ballagok a sötétségben, az alakatlan fenyegető árnyak között, s már nagyon várom azt a kis dombocskát. Hátha meglátom égi traktorom fényszóróját, s beléphetek a védettség varázskörébe. ■

Számunk szerzői:

ÉBLI GÁBOR (1970)

esztéta

GERŐ ANDRÁS (1952)

történész

IVÁNYI BALÁZS (1979)

újságíró

KOVÁCS ISTVÁN (1945)

költő, műfordító

LÁZÁR ERVIN (1936)

író

MÓDOS PÉTER (1943)

író, szerkesztő

POMOGÁTS BÉLA (1934)

író

SCHÖPFLIN GYÖRGY (1939)

politológus

SNOPEK, JERZY (1952)

irodalomtörténész, műfordító, Varsó

SZARKA LÁSZLÓ (1953)

történész

VÉGEL LÁSZLÓ (1941)

író, Újvidék

ZAJAC, PETER (1946)

publicista, esszéíró, Pozsony